

Het begin van RSR

Herman Keetbaas

We pakken de draad weer op in 1903 als de Amsterdamse pastoor Wreesman van de Haarlemse bisschop de opdracht krijgt om in Rotterdam een nieuwe parochie op te zetten. Er werd daar een heel nieuw stadsdeel gepland rondom de huidige kruising van Mathenesserlaan en Heemraadssingel. Tussen het centrum en Delfshaven bevond zich nog geen enkele Rooms-Katholieke kerk. Kennelijk voorzag men een

flinke katholieke populatie in dit nieuwe stadsdeel, die de bouw van zo'n kerk rechtvaardigde nog voordat de wijk was afgebouwd. Minstens had Wreesman ook affiniteit met bouwmeesteren, want in 1904 was zijn bouwcommissie al compleet met Peeters en Egelie. De combi pastoor-bouwmeester kwam wel vaker voor. Het is meer iemand met talent voor organisatie en een vertaler van wensen voor zijn kerk naar de echte bouwkundigen. Onmiddellijk werd overgegaan tot de koop van bijna 4000 m² grond à f85.000,- van de Gemeente Rotterdam. Nog in datzelfde jaar kon een drijfstenen noodkerkje in gebruik worden genomen. Tussendoor zorgde Wreesman in samenwerking met de Sint-Maria Stichting voor de bouw van een speciaal Zusterhuis en met de Zusters van Sint-Lucia diverse parochiale bewaarscholen in de buurt van Robert Fruinstraat en Schietbaanlaan. De Haarlemse bisschop bepaalde de naam van de kerk al in 1904 uit een lijst van voorgestelde patroonheiligen op de Heilige Elisabeth van Hongarije. Op haar sterfdag ging op 19 november 1906 de eerste heipaal de grond in, uiteraard na inzegening van het hele terrein en kruisplaatsing. In 1908 was de kerk al zover klaar dat er diensten konden worden gehouden, maar het zou nog tot 1922 duren voordat alle bijgebouwen, de toren en de hele inrichting klaar waren. In de kerkhistorieën lezen we terug dat Wreesman veel aandacht gaf aan het zoeken naar bouwkundigen en kunstenaars 'van voldoende catholiciteit' om zijn kerk te verfraaien met o.a. een Lourdeskapel. Wreesman had duidelijk iets met verering van Maria en andere heilig verklaarde dames. Behalve dat dit veel te maken had met paus Leo XIII (+1903), die van alle pausen het meest de Mariaverering was toegedaan, was er ook een dringend gevoelde noodzaak om op zoek te gaan naar nieuwe spirituele verklaringen voor de razendsnelle veranderingen in een tijd waarin de ene uitvinding over de andere buitelde. Darwinisme en marxisme vergroten die noodzaak nog en zo ontstond er een 'markt' voor Blavatsky, Teilhard de Chardin, pelgrimsoorden als Heiloo of Krisnamurti in Ommen. Sinds Wreesman's vader in 1901 getuige was van de wonderbaarlijke genezing van een zwaar invalide man in Lourdes, bleef hij de rest van zijn leven een fervent Lourdesganger.

Na deze korte samenvatting van vele tientallen pagina's over Wreesman en zijn kerk op de site van de nu kathedraal geworden Elisabethkerk mag het niet meer verbazen dat hij Regina Sacratissimi Rosarii als naam voor zijn katholieke schaakvereniging uitkoos. Omdat de handgeschreven Notulenboeken van RSR nog altijd niet gevonden zijn en dus de 50-jarige jubileumSchakelaar onze enige bron is over het begin van RSR, moet er wel eerst iets gezegd zijn over de betrouwbaarheid van deze bron.

In 'De eerste zinnen' meldt Diederiks het volgende:

"Eerste zinnen.

Misschien was het de bedoeling u een verhalende historie aan te bieden.

Maar onder het maken van een "historisch overzicht" zijn meerdere uitingsvormen aan bod gekomen.

Soms staat het verhalende alleen, soms ook wordt het gecombineerd met koude gegevens.

Bij tijd en wijle staan er alleen feiten. Keiharde feiten. De fantasie kreeg dan een ogenblik rust.

Ook wordt er stil beschouwd. Gemijmerd over bepaalde toestanden."

...."Alle hoofdstukken stoelen op de gegevens uit de notulenboeken en van enige levende bronnen.

Mijnheer Hijgeman, mijnheer Witte en mijnheer Dubois sr., mijn dank."

Ten slotte wordt ook secretaris Wierks (van 1946-1970) bedankt. Overduidelijk is dat in '69 die notulenboeken van RSR er nog waren. Nu de notulenboeken van Ivoren Toren wel deels terecht zijn, valt op dat er in het hele jubileumnummer met nauwelijks een woord gesproken wordt over Ivoren Toren van vóór de fusie. Alleen de jaarlijkse massakampen en de daaruit voortvloeiende goede relatie met Ivoren Toren worden gememoreerd. Het gaat verder alleen over RSR. Of dit iets zegt over interne verhoudingen 7 jaar na de fusie, weet ik niet.

Op p.4 wordt gemeld dat RSR voortkomt uit een vriendenkring rondom Wreesman, met "een kern op alcoholische basis." Deze hele pagina zal doorgefantaseerd zijn op kleine hints uit de notulenboeken. Het is zeker niet onaannemelijk dat RSR zo'n voor-geschiedenis heeft gehad, al wordt niet vermeld wanneer die precies begon. 1917 of 1918, dat lijkt best een goede gok.

Op deze pagina vind je de enige aanwijzing dat pastoor Wreesman ook echt schaakte. Die kant van hem is in de annalen van de Elisabethkerk nl. volledig weggefilterd:

"Wanneer men maar even kon schaken en pastoor Wreesman ontdekte hier slechts een spoor van, dan was men verkocht. Hij sleepte je, in de vorm van een dwingende uitnodiging, zijn huis binnen om eens een partij te schaken." "Een belangrijk deel van zijn geestelijk ambt vervulde pastoor Wreesman dus door zich bezig te houden met een spel voor de geest. Daarom ook werd de innerlijke mens nooit vergeten door Wreesman. Al schakend vroeg hij je dan zo losjes mogelijk weg: "Een glaasje wijn?""

Een overgeleverd verhaal, verteld in 1969. Er zal best enige waarheid in schuilen, maar het is zeker ook een karikatuur. Het zou mij niks verbazen als een cabaretier als Wim Sonneveld een rode wijn hijsende pastoor neerzette, zoals types als Draadstaal dat nu nog in wat absurdere vorm doen. Het was in 1969 een makkelijke manier om die hele katholieke geschiedenis van RSR gniffelend af te doen. En daar was in die tijd ook goede reden voor, want delen van die geschiedenis konden maar het best onder een dikke laag stof bedekt worden. Begrijpelijk was het daarom ook, want het oprakelen daarvan zou vast geen leden hebben geworven.

Niettemin blijft het hele 50-jarige jubileumnummer een bijzonder lezenswaardige tekst, met veel concrete feiten over dat eerste begin van RSR, vooral het stukje over de rol en functie van de geestelijke adviseurs is weliswaar niet representatief, maar toch veelzeggend:

"Pater Woestenburg, maakte door zijn wereldse houding, een uitzondering in de rij der raadgevers. Deze pater kon een aardig potje schaken, maar zijn devies moet zijn geweest: alles op zijn tijd. ...dadelijk na zijn partij schak holde hij in café de Zon of Delmee naar de trektafel... Hij holde ook mee naar uitwedstrijden in Gouda, waar gespeeld moest worden tegen de vereniging met de zeer originele naam "Gouda". Daar werden de spelers van RSR afgehaald van het station door enkele leden van de vereniging "Gouda". Woestenberg, gekleed in een loden jas, met daar boven zijn afstekende witte boord, werd dadelijk aandachtig bekeken door een links-georiënteerde en deze vroeg: "Kan een pastoor ook schaken?". Dat bleek diezelfde avond, want pater Woestenburg versloeg de 'communist'.

Na pater Woestenberg volgden nog kapelaan Thijssen, pater Merk en pater Meijere, maar toen was het op. Ze worden en zijn zo schaars, dat ze niet meer gewonnen kunnen worden."

Uiteraard geeft het hele jubileumnummer een tijdsbeeld, dwz. je leest er uit hoe men er in '69 over dacht en vooral wat men toen niet meer vermeldenswaard achtte. Zo is het stukje over de periode in de 2e wereldoorlog (tot begin '42) informatief, maar ultrakort. In de correspondentiemappen is er veel meer over te vinden. Net zoals in de Notulenboeken van Ivoren Toren de ontredde pagina's spat als het over 1941 gaat, zien we bij RSR naast drama, ontgoocheling en teleurstelling ook verbazend optimistische, zij het wat dubieuze initiatieven, die men bij terugblik maar liever niet wilde oprakelen. Die gingen namelijk over een mogelijk vervolg op het toen allang volledig mislukte experiment met het Rooms Katholiek Verband van het bisdom Haarlem.

De enige feitelijke onjuistheid staat op p.10, waar sprake is van pastoor Wreesman, die in 1936 de zaalhuur op f75,- bracht. Dat huurbedrag zal kloppen, maar Wreesman stierf op 21 maart 1930. Een vergeeflijke fout - 39 jaar na dato - natuurlijk en blijft het hierbij dan valt het nog best mee.

De Rotterdamse schaakwereld in het interbellum

De 50-jarige jubileumSchakelaar is dus wel en tot voor kort ook de enige bron, die ons iets vertelt over de beginjaren van RSR. Pas als de Notulenboeken van RSR weer boven water komen, kunnen we de daaruit in 1969 getrokken conclusies en interpretaties goed beoordelen. De bewaard gebleven correspondentiemappen vanaf 1928 wekken de indruk dat er veel aan ontbreekt. RSR heeft tot 1942 nooit landelijk of voor de RSB gespeeld en over interne wedstrijden weten we zo goed als niets. Uit nota's van copieer-inrichtingen valt wel op te maken dat uitslagen doorgegeven werden aan plaatselijke bladen als De Maasbode (> *Koetsheid*).

Ivoren Toren daarentegen heeft het 3 seizoenen in de RSB geprobeerd, van '34/'35 t/m '36/'37. De uitslagen van die korte RSB-periode zijn inmiddels wel achterhaald en in de Notulenboeken van Ivoren Toren zijn ook de interne eindstanden vanaf het begin in 1928 t/m 1941 te vinden. Bovendien bevatten die verslagen van ALV's, waar in zijpaden soms ook RSR ter sprake komt. Vanaf het allereerste begin van Ivoren Toren is duidelijk dat veel aan het clubmodel van RSR ontleend is. Zo kunnen we indirect verder speculeren over die beginjaren van RSR.

De enige harde feiten die daar nog bijkomen zijn een teruggevonden A4-tje, waarop J.L. van Grieken het complete ledenbestand van RSR van 1919 tot 1939 heeft bijgehouden. Volgens van Grieken zelf is het verre van compleet. En inderdaad staan de namen van een aantal geestelijke adviseurs er niet op, wat er op zou kunnen duiden dat zij zich niet verlaagden tot een wekelijks potje schaak. Maar verder ontbreken alle bekende schakersnamen daarop niet en gaan we er toch vanuit dat het voor 90% wel compleet zal zijn. De hele ledenontwikkeling (tot '39) is er uit af te lezen. Voor de na-oorlogse periode zijn het aantal ingeschreven RSB-teams en de contributieafdrachten een aanwijzing voor het ledental.

Dan kunnen we nu overgaan tot een andere benaderingswijze door de overige schaakverenigingen die in Rotterdam in deze periode actief waren, te bekijken. Daar zaten in die tijd vermoedelijk een tiental andere R.K.-clubs bij. Betrek je de hele periode tot

aan de fusie erbij, misschien wel een stuk of 20.

In het overzicht van Aad van den Berg van Rotterdamse schaakverenigingen, die begin 20e eeuw ontstaan zijn, wordt als eerste de **Arbeiders Schaakvereniging Rotterdam (ASR)** genoemd. Opgericht in 1918. Uit de inleiding over 19e eeuwse schaakverenigingen en uit het vermoeden dat pastoor Wreesman hiervan op de hoogte zal zijn geweest, lijkt mij te rechtvaardigen dat, als hij toen al binnenskamers partijtjes schaak speelde, hieruit zijn eerste idee voortkwam, dat er ook voor een R.K.-schaakvereniging dan plaats moest zijn. Vooral omdat in die tijd de verzuiling van andere sportverenigingen een hoge vlucht aan het nemen was. Wat later mogelijk ook meespeelde, is dat de overigens zeer schaarse 'protestantse' schaakverenigingen (**Onésimus** is eigenlijk één van de weinige, die er zich uitdrukkelijk op voor liet staan) liever niet op zondag speelden en katholieke juist wel.

Het bijzondere van ASR is dat zij hun arbeidersetiket niet lang behielden. Na enkele jaren al besluit men de vereniging gewoon 'Rotterdam' te noemen, omdat men wel inzag dat het niet bevorderlijk was voor de aanwas met andersgelovige schakers. Vanaf 1950 is deze naam niet meer in de RSB-archieven terug te vinden. In 1936 ontstaat nog een club die zich met een arbeideristische naam tooit: **Schaak- en Bridgevereniging De Rode Spelers**. Die club groeide meteen als kool. In het seizoen '36/'37 speelden zij al met 7 teams in de RSB. Dat waren tientallen, dus minstens 70 leden. In datzelfde jaar beleefde RSR ook zijn top qua aantal leden (> 57). Op de golven van het Euwe-effect zaten toen veel, zo niet alle schaakverenigingen in Rotterdam, aan hun ledenplafond. Ivoren Toren: 40.

In het laatste seizoen voor de oorlog zijn De Rode Spelers al meer dan gehalveerd en in '41 is het klaar. De resterende spelers worden opgenomen door Rotterdam (*vh* ASR). Na de oorlog spelen ze nog 3 seizoenen mee in de RSB met 2 teams, maar eind jaren '40 zijn ze waarschijnlijk opgeheven of opgegaan in een andere club.

Maar deze club Rotterdam was dus een heel andere dan de in 1953 tot Rotterdam gefuseerde **Kralingen** en **Het Centrum** en pas in 2000 gefuseerd met Spangen-Ommoord '81 tot SO Rotterdam.

Andere vroeg in de 20-er jaren in Rotterdam Noord en Centrum opgerichte verenigingen waren bv. **Spangen** ('21), **Vereenigde Rotterdamse Schaakclub** ('24?-†'34), **Kralingen** ('24), **Ermezo** ('24-†'34), **Nederlandse Handels Maatschappij** ('24-†'36), **'t Westen** ('24), **Descos** ('29 vanaf '32: **Onésimus**), **Wilhelm Steinitz** ('28), spelend in Bergsingel HBS, **de SchaakstudieKring**, een afsplitsing van Kralingen), **Insulinde**(*'23?-†'34), **GEB** ('28), **Rotterdam Noord** ('31), **Dr Euwe** ('31 -†'36), waarover later meer, **Het Witte Paard** ('31 -†'36), later **Delfshaven** (†'38).

In het kielzog van het Euwe-effect ontstaan in de omgeving van Schiebroek een hele serie clubs met ultrakort leven: **Dooven SC** ('35-†'36), **Aljechin**, **C.Jamin SC**, **D. Blazer & Metz**, **15 december 1935** (alle '36-†'37), **Noorderkwartier** (†'38), **v.d. Schuyt** (†'39). Vergelijkbaar met De Rode Spelers houden vol: **Clubhuizen de Arend** ('34 -†'41), **ERCs** ('37 -†'40), **'t Noorden** ('36 -†'40), **Robaro**, later Robaver, een bankvereniging ('33 -†'40), **RVS** ('36 -†'43), **Sultho** ('37 -†'40), **Twentsche Bank** ('33 -†'40), **VIOS** ('36-†'48).

Langer houden vol, tot ver na WO2: R.K. **Hillegersberg** ('29) R.K. **Wester Toren** ('33),

R.K. **Regina** ('34), **Ambaro** ('35), **Nationale** ('35), **SIO**, nrc ('37), **Stokvis** ('35), R.K. **Studie Brengt Overwinning** ('33) en R.K.ESS. De beide laatste uit Schiedam, waarmee Ivoren Toren soms massakampen speelde.

Na de oorlog opgerichte clubs, waar RSR of Ivoren Toren mee te maken kreeg, zijn **Tediro** (†'77), **Sozaro** (†jaren '60) en **OLDI**, van het doofstommeninstituut. En hier laat ik het even bij, want er volgden later nog vele bedrijfsschaakclubs, clubs met Joegoslavische spelers, enz., die buiten de zelfstandige tijd van RSR en Ivoren Toren vallen.

Rotterdam-Zuid

In Rotterdam-Zuid ontstonden 'gezellenvereniging' **de Pion** en **Charlois**, beide in '22. Van De Pion weten we zeker dat het een R.K. achtergrond had, omdat die soms deelnamen aan de massakampen tussen RSR en Ivoren Toren. In 1931 was De Pion trouwens veel groter dan RSR of IT; in grootte was het na NRSV en Spangen de derde club.

Omdat R.K. **Regina** ('34) in 1964 fuseerde met Het Westen kunnen we aannemen dat ook deze een R.K.-club was.

In 1932 kwamen op Zuid nog 2 R.K.-clubs erbij: **Excelsior** en **Trianon**. Deze fuseerden samen tot **Het Zuiden** ('50). Het Zuiden en de Pion fuseerden eerst tot **Rotterdam Zuid** en later tot **Europoort**. In '34 duikt nog R.K. **Armada** op met zelfs een geestelijk adviseur, die een brief zou schrijven naar zijn collega bij RSR over het Verband.

Ook **de Zwarte Dame** ('35) en **Gambiet** ('50) waren waarschijnlijk R.K., omdat in de ordners nog correspondentie met deze laatste club bewaard is en er met Ivoren Toren ook gemassakampt werd. Beide clubs fuseerden in 1970 tot Shah Mata.

Rock ('36) mogelijk niet, want opgeheven in 2003, waarna de overgebleven spelers zich aanmeldden bij Onésimus, maar dat zegt weinig want verschillen tussen P.C. en R.K. zeiden toen al niets meer. Andere schaakverenigingen opgericht eind jaren '30 zijn **Zuider Toren** (†'40), **Zuider Arbeiders Schaakclub** (†'40) en **IJsselmonde** (in 2014 gefuseerd met Barendrecht). De merkwaardigste vanwege het afwijkend tijdvak waarin zij bestond, is SC **Feijenoord** ('39-'49).

Na de oorlog ontstonden daar nog de bedrijfsschaakvereniging **NEMAG** (na '50); **Lombardijen** ('64) en **E(e)uwig(?) Schaak**, gefuseerd in 2011) en als laatste **Parsifal** ('85), opgegaan in Charlois-Europoort sinds 1997.

Ledenontwikkeling en spelersnamen van RSR

Nu we een beetje bekend zijn met de schaakomgeving waarin RSR in zijn beginjaren opereerde nu eerst iets over de leden en aantallen leden van 1919 tot 1942. In het overzicht van van Grieken zien we het eerste seizoen '19/'20 15 namen. Naast **Wreesman** de diehards **van Ette**, voorzitter tot '34 en **van Grieken**, wedstrijdleider en materiaalcommisaris van '28 tot '39. Verder **J.T. Kerkhoven** en **B.S. Witte**.

De eerste 3 jaren stijgt het ledental van 20 naar 26, maar valt dan terug naar 18 en 19 leden in '23/'24. In het 6e seizoen komen er dan 10 bij, dus 29. In de ledenlijst vinden we in '25 de naam **Keet**.

Dan blijft het een tijdje constant tot '32/'33 als het 35 leden wordt. Vanaf dan begint het Euwe-effect zijn werk te doen en de stijging zet door tot 57 in '36/'37. Wat overigens nog een bescheiden groei is in vergelijking met nogal wat andere verenigingen.

Daarna klettert de boel in elkaar onder invloed van het gevoelde naderend onheil, mobilisatieperikelen voor sommige spelers in seizoen '39/'40 en voor RSR komt daar nog de kater van het mislukte experiment met het Rooms Katholiek Verband bij. Als RSR zich opheft in 1942 zijn er nog maar \pm 25 leden over.

Vier RSR leden lijken rond 1928 over te stappen naar Ivoren Toren: **Klappe**, **Beyé**, **F. Witte**. Broer **B.S. Witte** stopt ook bij RSR in '28, maar of hij daarna 'beroepsprobleemist' wordt en slechts af en toe bij IT opduikt, is niet helemaal duidelijk.

bestuur en leden RSR \pm 1930; in het midden zittend van Ette en van Grieken (hws)

P.A. Koetsheid (1882-1961)

De beroemde, blinde probleemcomponist en vermoedelijk ook sterkste schaker **P.A. Koetsheid** wordt lid in '22/'23 en blijft dat tot oktober '41. Geboren op 8 juni 1882 in Rotterdam werd hij blind in 1888 na een mislukte oogoperatie "door den grootsten oogheekundige, die ons vaderland ooit heeft bezeten, professor Donders", tegen het advies van zijn gewone arts in. Het dartele knaapje veranderde in een 'berustende natuur', die zich spoedig schikte in zijn lot. Troost vond hij in het contact bij een blindeninstituut met een zekere H.L. Schuld, een schaker/probleemcomponist. Al snel overtroefde hij deze in beide takken van sport en in 1900 keerde hij terug naar Rotterdam. Na 1905 deed hij veel voor de bevordering van het schaakspel en stichtte zelfs een schaakclub (wanneer en welke is niet duidelijk). Van 1913 tot de opheffing in 1941 was hij ook schaakredacteur van de Maasbode.

In 1922 wordt hij (ook) lid van RSR. Het is aannemelijk dat hij niet snel daarna en tot '41 de interne uitslagen van RSR in De Maasbode wekelijks publiceerde. Als de digi-

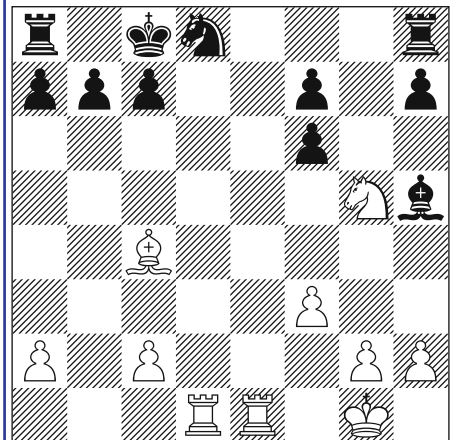
talisering van De Maasbode bij Delpher verder doorgaat, zullen die de komende 10 jaar wel worden gevonden. Uiteraard publiceerde hij daar ook zijn vele schaakproblemen. Het moeten er meer dan 500 zijn geweest. Daaronder ook de extreem moeilijke zelfmats, waar hij een zekere voorkeur voor had. Al die problemen en ook zijn schaakpartijen zijn nu nog het aanzien meer dan waard. In een NRSV-toernooi in 1919 haalde hij een 50% score met Reti en 7 andere sterke, Nederlandse schakers. In de landelijke competitie bleef hij voor NRSV spelen. Daar werd hij ook vele malen kampioen. Dat zal bij RSR niet anders zijn geweest - al weten we dat nu nog niet.

De bij het bombardement omgekomen **J. Prudon**, afkomstig van jongerenvereniging Dr. Euwe, was 8 jaar lid. Na de oorlog zijn er op ALV's voorstellen gedaan de club naar een van beiden te vernoemen. **H. Hijgeman** wordt lid in 1929 en **B. en P. Geels** staan in '36/37 kortstondig op de lijst. **F.W.M. Fritschy** wordt lid in '37/'38 en een zekere **Nivard** in dat zelfde jaar. Deze laatste schreef zowel voor als na de oorlog veel persoonlijke brieven aan secretaris Wierks, die bewaard zijn gebleven en iets prijsgeven over RSR in de 40-er jaren.

De eerste 3 jaren van haar bestaan zullen de leden van RSR wel tevreden zijn geweest. Er was een gestage groei in ledenaantal. Maar als dat de jaren daarna wat inzakt, begint men te beseffen dat het zelfgekozen isolement in de Rotterdamse schaakwereld zo zijn nadelen heeft. Bestuur, pastoor Wreesman en de geestelijke adviseurs hielden externe wedstrijden tegen niet-katholieke clubs tegen. Landelijk spelen is nooit aan de orde geweest en een RSB was er nog lang niet. RSG, NRSV, Schaakvereniging der Gymnasia en Hogere Burgerscholen, Spangen en Charlois waren in 1922 geen bruikbare 'prooien'. Alleen R.K. 'St Josephs gezellenvereniging' De Pion (in die tijd kon je nog een vak leren onder het oog van een meester in dat vak) kwam in aanmerking en het zou best kunnen dat al in de 20-er jaren RSR een incidenteel massa-

Als Koetsheid in zijn partijen eenmaal positioneel voordeel kreeg, probeerde hij vaak om er een probleem van te maken:

Koetsheid (RSR) - Wap (NRSV) 1937
1.e4 d5; 2.d5x Dxd5; 3.Pc3 Da5; 4.d4 e5; 5.dxe5 Dxe5†; 6.Le2 Lb4; 7.Pf3 Lxc3; 8.bxc3 Dxc3†; 9.Ld2 Da3; 10.0-0 Pf6; 11.Lb5† Ld7; 12.De1† De7; 13.Lb4! Dxe1; 14.Tfxe1† Kd8; 15.Tad1 Kc8; 16.Lc4 Pc6; 17.Lc3 Pd8; 18.Pg5 Lg4; 19.f3 Lh5; 20.Lxf6 gxf6;

21.Pxh7! Lg6; 22.Ld3! f5; (22... Lxd3; 23.Txd3 f5; 24.Te7) 23.Pf6 c6; 24.Te7 c5; 25.Pe8 Pc6; 26.Lxf5† Kb8 (26...Lxf5; 27.Pd6) 27.Tdd7! Lxf5; 28.Txb7† Kc8; 29.Pd6† Kd8; 30.Pxf7† Kc8; 31.Tec7mat

kampje met deze club speelde.

Het is zeker niet uit te sluiten dat nog voor de komst van Ivoren Toren dit gebrek aan externe sparring partners nijpend werd. Alleen 't Westen en mogelijk Ermezo en Insulinde kwamen er in de begintijd bij. De bulk van R.K.-clubs verschijnt pas na 1930. Het was de Heer Klappe, die blijkens het jaarverslag van '30/'31 van Ivoren Toren, voor het eerst een voorstel doet voor de oprichting van een R.K. Rotterdamse Schaakbond, niet toevallig in hetzelfde jaar van oprichting van de RSB zelf. Uit dit verslag komt naar voren dat "RSR reeds vroeger meerdere pogingen daartoe had gedaan, die faalden". Er zijn in 1931 besprekingen geweest met RSR en De Pion, maar die mislukten omdat De Pion een patroonsbestuur had en "haar leden zich niet konden of mochten uitspreken."

In het verhaal over Ivoren Toren komen we Klappe, de 'overloper van RSR', nog veel vaker tegen. Voor nu is het niet gewaagd te veronderstellen dat Klappe's idee ingefluisterd was of in elk geval de goedkeuring wegdroeg van de oprichter van Ivoren Toren, pastoor Kuys. Op de ALV van 1931 wordt besloten het onderwerp even te laten rusten. Oud-voorzitter van der Linden, die in 1930 aftrad, omdat "hij zijn lid zijn van een andere, neutrale schaakvereniging niet verenigbaar acht" (een gelegenheidsargument zoals later blijkt), merkt dan op dat er al 2 jaar aan zo'n R.K.-versie van een Rotterdamse Schaakbond wordt gewerkt.

Dat begon dus al in het jaar na de oprichting van IT. Andere leden merken op "dat wij aan een bond toch niets zouden hebben wijl er te weinig zouden zijn, die geregeld naar buiten wilden trekken." Voorzitter G. Schnieder brengt hier tegen in dat zo'n bond "een veel groot gebied als Rotterdam zou moeten beslaan" en zegt dat de aanwezige Zeereerwaarde Heer Pastoor Kuys hier een "zeer groot voorstander" van is.

Als je dit leest in het verslag van de ALV en het komt ook terug in de andere verslagen, dan merk je dat de meningen van de leden niet veel waard zijn. Die willen vooral schaakspelen en het liefst ook tegen andere Rotterdamse clubs voor eens wat andere tegenstand en of dat nou R.K. clubs zijn of niet, het zal de meeste leden worst geweest zijn. Mijn eerste indruk was zelfs, maar dat is met zo weinig bronnen niet te bewijzen, dat het ontstaan van Ivoren Toren veel te maken had met de eerdere pogingen van RSR om eerst maar eens de oprichting van nieuwe R.K.-verenigingen te stimuleren, niet alleen voor gepast kanonnenvoer, maar sowieso om zo'n bond levensvatbaar te krijgen. Want met slechts 5 R.K.-verenigingen kan zo'n bond natuurlijk niks worden. Niet vergeten ook dat pastoor Wreesman en pastoor Kuys vast met elkaar in contact stonden via het Bisdom Haarlem.

Hoe je die vroege relatie tussen RSR en Ivoren Toren nu precies kan zien, komt later nog verder aan bod als dat Verband een feit is. Als in '34/'35 Ivoren Toren besluit het met 1 team in de RSB te proberen, zijn er op de ALV's van '34 en '35 al discussies om het predikaat R.K. maar los te laten. Omdat men toch niet, zoals RSR, over geestelijke adviseurs beschikt, wordt dit afgeraden door het bestuur wegens indruisen tegen de geest van de statuten. Tegelijk doet in '35 Beyé het voorstel om te fuseren met RSR, waarop het bestuur antwoordt dat meer propaganda het middel moet zijn om meer leden te werven.

Voorlopig lijkt het er op dat Ivoren Toren in die tijd veel weg had van een satellietclub van RSR. Tegen het 9 jaar oudere RSR werd in elk geval met enig ontzag opgekeken of als grote voorbeeld gezien. De katholieke aspecten schiepen een soort van natuurlijke band, een symbiotische relatie zelfs, met de jaarlijkse massakampen als bindmiddel, zeker in de tijd dat er nog maar weinig R.K.-verenigingen waren. Het grotere en rijkere broertje RSR en het kleinere en armere zusje Ivoren Toren, zo kun je het ook zien.

Pas bij het samengaan in het Verband in 1937 ziet men wel in dat zelfstandig voortbestaan een noodzakelijke voorwaarde daarvoor is en het hoogtepunt in aantal leden voor beide clubs in datzelfde jaar werkte daar natuurlijk aan mee. Verschillende verwerking van het volkomen mislukken van dat Verband in de jaren daarna, had het vreemde effect dat ondanks dalende ledentallen het zelfstandigheidsbesef groeide. De jaarlijkse massakampen gingen door, maar de gesprekken tot samengaan verstomden of er was gewoon geen animo meer voor. Het was een tijd van teleurstelling en ontgoocheling, al gingen de verwijten meer tussen het Verband en beide clubs, dan onderling. En de voorbode van de oorlog deed de rest. Pas begin jaren '50 keren fusievoorstellen weer terug op de agenda's.

Rooms Katholieke Schaakclub Dr. Euwe

Deze club startte in 1931 onder de naam "Vrije Club Katholieke Jongeren Congregatie St. Ignatius". Deze hopeloze mond vol veranderde al gauw in **Dr. Euwe**. Het lijkt mij vrij zeker dat het ook bekend was onder de naam **Dr. Euwe's vrienden**.

De oorspronkelijke naam zegt het al. Hier schaakten uitsluitend jongeren tot max. 17 jaar, die onder de hoede stonden van jezuïtische paters/schoolmeesters van de St. Ignatiuschool. Deze club gaf in 1936 een 5-jarig jubileumboekje uit dat werd aangetroffen in de rijke schaakboekenkamer van Paul Dekker, maar is ook te vinden op Delpher van de KB. Zeker voor die tijd een bijzonder luxe vormgegeven boekje met stansen, pregen, voorgeperforeerde antwoordkaarten en steunkleuren in goud en bruin op chic papier.

Na stichtelijke dank- en voorwoorden van Euwe zelf en een hele stoet van pastoors en paters in vormelijke taal, krijgen we ineens een indruk hoe klein het katholieke schaakwereldje toen was. In 1932 wordt het winterprogramma ingeluid met een simultaan door Schnieder, lid van schaakclub Ivoren Toren. Of dat G. of A. Schnieder was, wordt niet vermeld, maar wel dat hij nipt won met +5=4-3.

Op 26 maart 1933 doet de Heer Bingen, lid van RSR, bij Dr. Euwe hetzelfde kunstje, dit keer met 6½ - 4½ als resultaat. In oktober 1933 probeert geestelijk adviseur bij RSR, pastoor C. Koene het, maar moet genoegen nemen met +2=5-5. Tussendoor maakt een delegatie Dr. Euwers zijn opwachting bij het eerste lustrumtoernooi van Ivoren Toren op 2 en 3 september 1933; daar haalde men een 1e en twee 2e prijzen mee.

Koene kreeg in '34 zijn revanche, maar het werd +5-5. Tussendoor werd dan nog uit en thuis gespeeld tegen een soortgelijke schaakclub uit Crooswijk, het **K.J.C. St. Barbara**, die steeds in een gelijkspel eindigden ondanks de onervarenheid van de Barbarezen. Wie waren er present bij het 15-jarig jubileum in oktober van RSR? De knapen van Dr.

Euwe. Een lid van de 'oude' garde van Dr. Euwe, J. Prudon, ja die, kwam eind van dat jaar de Euwenaren een lesje leren: +9-1. Erres Errers van Koll en Wap deden in '35 soortgelijke kunstjes. Kouwenhoven (RSR) en de onvermijdelijke Mr. Oskam (voorzitter van NRSV, (K)NSB en RSB) gaven lezingen met demobord.

Er volgen dan wat moralen van deze verhalen, zoals "dat het bestuur getoond heeft de opzet van de R.K.-jeugdbeweging volkomen te begrijpen" van een zekere Argus of "schaak met maat" van ene G.O., die nog een lofzang houdt op de in 1903 overleden paus Leo XIII, de oudste en meest Mariafiele paus, die rozenkransen en scapulieren enorm promoveerde en een uitmuntend schaakbeoefenaar bleek te zijn. G.O. vindt het dus onbegrijpelijk dat het monniken en nonnen verboden is te schaken en dat de Kerk in 1652 in Neurenberg naast dobbelstenen en kaartspelen duizenden schaakborden op de markt liet verbranden. Een schaakbord aangezien voor een heks, wat dom!

Mr. G.C.A. Oskam

Hiermee zijn alle hoogtepunten van Dr Euwe's bestaan wel genoemd. De lijst met links naar RSR en Ivoren Toren is bijkans eindeloos. Zodra de knapen van Dr Euwe 17 jaar zijn geworden, werd hen dringend aangeraden hun schaakloopbaan bij RSR te vervolgen. Verbazend is het dan niet meer dat niemand minder dan de wedstrijd-leider van RSR, van Grieken, het nawoord heeft, dit keer als leider van De Vrolijke Pioniers (een jeugdafdeling van RSR?), met wat zelf gecomponeerde tweezetten, wijze raad en oplostips.

Ik weet het niet, maar dit jubileumboekje zegt veel over RSR's rol in de Rotterdamse katholieke schaakwereld in die tijd. Na verschijnen van dit boekje is overigens nooit meer iets van vereniging Dr Euwe vernomen en vermoedelijk om onbekende redenen in 1936 opgeheven.

De eerste puzzelstukjes van RSR zo gelegd zijnde, wordt het hoog tijd om eens een kijkje te nemen bij Ivoren Toren. Want ontbreekt het aan harde gegevens bij RSR, vinden we die wel bij Ivoren Toren, tenminste voor de periode van 1928 tot 1941.

Om daarna terug te keren naar de langdurige pogingen om tot een katholiek schaak-Verband te komen, die in 1937 een feit werd. Pas dan gaan een deel van die schaarse RSR-puzzelstukjes op zijn plaats vallen.

Bronnen:

kathedraalrotterdam.nl:

50 jaar St-Elisabethparochie (1954)

Aad van den Berg: Ontwikkelingen in deelname door verenigingen in RSB 1967-2015

Aad van den Berg: Historie van RSB teams in landelijke competitie 1931-2004

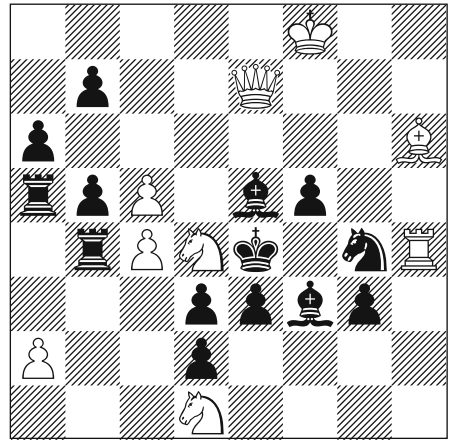
Schakelaar: Jubileumnummer 50 jaar RSR 1969

RSR 75 jaar: jubileumboek 1994

Notulenboeken Ivoeren Toren: 1928-1941
 Jubileumboekje RKS Dr. Euwe 1931-1936
 Correspondentie-ordners: alles over RSR en IT van
 1928-1972 (geordend door secretaris Wierks)

Th. Wierks

Koetsheid • Wit geeft mat in 3

De zeer sterke en blinde schaker Koetsheid componeerde bij leven meer dan 500 schaakproblemen, met een voorliefde voor de lastige zelfmats.

Dit is een hele mooie en moeilijke gewone 3-zet. Oplossen zonder computer, Koetsheid had er ook geen.

